

Imaxes da festa

Proxecto Educativo Europeo
"WWW.FESTPOP.EDU"

Enquisa para a catalogación das festas populares / Tabulación de respostas

1. Nome da festa

1.1 Orixinal: As San Lucas

Esta festa non corresponde a Ribadeo, sendo unha referencia próxima.

1.2 Traducción: *Festas das San Lucas*

2. Lugar

2.1 País: España

2.2 Rexión: Galicia

2.3 Localidade: Mondoñedo

3. Tempos

3.1 Data día/mes: A festa propiamente dita é o día 18 de outubro, se ben os festexos esténdense varios días arredor, uns cinco aproximadamente segundo o ano.

3.2 Duración: uns cinco días.

3.3 Horario: Durante todo o día, se ben as actividades varían coa hora.

4. Descrición

4.1 Ocasión/ motivación: Os festexos rememoran a consagración da Santa Igrexa Catedral de Mondoñedo, nese día de 1248, entroncando coa festa na honra de S. Lucas e a compra/venda de gando.

4.2 Orixe (festa relixiosa / pagá): relixiosa, se ben aproveitada para realizar tamén unha feira.

4.3 Ambiente: gando, larpeiradas, música e baile.

4.4 Elementos esenciais (s se son esenciais, n se non o son): ritos relixiosos na igrexa: na actualidade, non nun primeiro plano, se ben permanecen nun segundo lugar.

Procesións: tradicionalmente non, hai unha procesión de orixe recente.

Participación directa dos presentes: non, se exceptuamos momentos concretos como algunha exhibición a caballo improvisada, ou os bailes na verbena.

Desfile en traxe típico: si, se ben co mesmo sentido que noutras festas da comarca.

Carrozas: si, a da raíña das festas.

Fogos artificiais: si. Concéntranse na noite, na verbena.
Teatro de rúa: si, xigantes e cabezudos por unha banda e saltimbanquis e músicos por outra.
Xogos tradicionais: si
¿cales?: O tanguero. Na actualidade en desuso, consistía nun guerreiro de pao usado antigamente de forma que, articulado sobre un eixe, era golpeado, e daba voltas cun contrapeso (vexigas de cocho) que podía, á súa vez, golpear.
Música e baile:
Banda: si.
Grupos espontáneos de músicos: si.
Cantos: si.
Bailes tradicionais: si. O normal é a interpretación dalgún grupo tradicional, incluíndo bailes.
Bailes modernos: si. Os realizados coa interpretación das orquestras.
Participación principal (h, homes; m, mulleres; n, nenos; x, xoves): todos. Hai actividades para todos os grupos.
Venda de produtos artesanais locais: si. Coiro (en particular, arreos de gando), cestería, ferros (apeiros de labranza e útiles diversos) asemade, chigres e vendedores ambulantes.
Alimentos tradicionais: castañas e mel, de xeito principal.
Animais: si. A feira de gando é a base tradicional; de xeito que moitas veces fábase delas como de "A feira" e non de "A Festa". A venda, hoxe en día, é sobre todo de cabalos salvaxes, pero tamén de gando bovino).

Feira / mercado: si. Con aparellos agrarios de xeito principal.

Outro:

5. Informacións útiles

5.1 Para saber máis (Bibliografía, documentos, ...): Na biblioteca municipal e na oficina de Turismo de Mondoñedo.

5.2 Como se chega: A Mondoñedo chégase de xeito principal pola estrada N-634 dende Vilalba ou dende a costa de Lugo. Mondoñedo está preto da costa do mar Cantábrico, a 43°28'N, 7°32'W.

5.3 Pode requirirse información a: Concello de Mondoñedo ou Oficina de Turismo.

Datos recollidos por: Fátima López

6. Comentario xeral / Aclaracións ós datos antes expostos e outras informacións.

Dende o ano 1156, gracias ó escribán Xan dos Muños, sabemos da existencia da feira das San Lucas, moi coñecida pola compravenda de gando. O rei concedía o facer feiras e con motivo da consagración catedralicia, quedou asociada a feira á mesma.

Se pasas por Mondoñedo ou arredores, é obrigado facer unha pequena visita a esta urbe de pedra relixiosa. Se é durante o outono, a mediados de outubro, ademais de visita-la cidade, deberás visita-las grandes festas das San Lucas.

Xa dende antergo a feira das San Lucas chama a moita xente, sobre todo do sector primario. O máis importante quizais sexa a feira do gando. Esas reses que cheiran a bravura e bo feito, con carnes curtidas polas duras condicións das montañas. Nesta feira non só hai cabalos (animal máis significativo da feira) tamén se poden atopar vacas e bois, cabras, carneiros e ovellas.

Á parte da feira gandeira, ó longo da rúa Calvo Sotelo e Leiras Pulpeiro, dende a Alameda ata a Catedral, séguense un senfín de postos de roupa, calzado, ferramentas e trapalladas; mesturados entre eles, atópanse improvisados músicos, teatreiros e saltimbanquis. Na Alameda, vixiada pola igrexa dos Remedios, atópanse as orquestras, as atraccións, as polberías, os bares, os postos de larpeiradas, e como non, os postos de roscas, bolas de pan e empanadas. ¿Quen se vai das San Lucas sen probar un destes manxares?

Dende o 93, Mondoñedo conta con outra atracción máis, a Feiramuestra, no campo da antiga escola agrícola ou no pavillón municipal. Nesta exposición, podes encontrar maquinaria agrícola, plantas e árbores de repoboación, mobles, coches novos e antigos, pensos, sulfatos e abonos, cantería, queixos, doces, artesanía, utensilios caseiros e tamén hai un espazo adicado á repostería mindoniense: a torta de Mondoñedo. Tódolos anos adícaselle un día a un concello da Mariña Lucense e a un concello asturiano. Outro aspecto salientable é a presenza de satinbanquis, malabaristas, e teatreiros que no ano pasado (1998) tiveron unha gran acollida no espectáculo realizado. Ademais, tamén podes gozar, entre outras cousas, dos museos do mago Merlín de Mondoñedo, espectáculos para cativos e maiores, bailes tradicionais, a maxia do mago Antón, verbena e concertos.

Unha figura a destacar das San Lucas son as Sanluqueiras. Son as raíñas das festas. Estas abren as festas, a feira e a feiramosta.

É unha das feiras máis importantes do ano na zona, ó tempo que unha festa popular á que acode xente de todo o contorno. E, por des-

contado, os tratantes de gando, que lle proporcionan o seu vigor.

O lugar é un sitio célebre para as polbeiras, que se establecen ó longo da vila e que subministran polbo, pan artesán e viño.

Unha tradición de Mondoñedo é a súa torta, feita con cabelo de anxo e améndoas, que se vende ó longo de todo o ano pero en particular nestas datas.

Tamén se vende mel e castañas, útiles artesáns como gadañas ou chocas, útiles de madeira, coitelos e navallas, ou de cociña, como churreiras. Complétase a venda con cintas audio e outras moitas cousas de pequeno tamaño, así como cos produtos que ofertan as palilleiras e a xente que traballa a cerámica, da que Mondoñedo ten varios representantes de sona.

O movemento que se observa nos postos decide hoxe que a feira se manteña con vigor. Na actualidade ten importancia tamén a exposición de gando, promocionada cos seus premios. O gando, en particular, os cabalos, son recollidos o día anterior e levados polos "bruneses" en camiñatas pola noite.

As familias reúnen para comer polbo (e tamén lacón cocido) nos postos ambulantes, en substitución das merendas celebradas antigamente, nas que as familias levaban a comida a un campo nos arredores da poboación.

Os Cabalos na Feira

As Sanluqueiras, no desfile

Festas populares

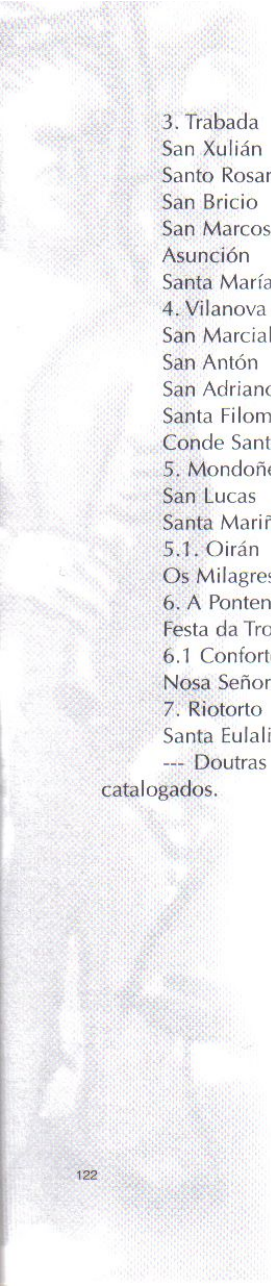
Relación de festas nos concellos achegados a Ribadeo dos que se recolleron datos.

Ordenación segundo concello, Parroquia, e, no seu caso, barrio:

- 1. Ribadeo
  - 1.1. A Devesa
    - San Ramón
    - Santa Eulalia (A Concha)
  - 1.2. Arante
    - San Pedro
    - Romería das Cruces
  - 1.3. Cedofeita
    - A Madalena
  - 1.4. Couxela
    - San Xoán
  - 1.5. Cubelas
    - Os dolores
    - 1.5.1. As Anzas
  - O Carme
    - 1.6. Dompniñor
    - 1.6. Ove
  - San Xoán Bautista
  - 1.7. Piñeira
    - O Santo Cristo
  - 1.8. Remourelle
    - A Madalena
  - 1.10. Rinlo
    - San Pedro
  - 1.9. Ribadeo (Sta María do Campo)
    - Sta. María do Campo (patronais)
    - San Roque (copatronais)
  - Antroido
    - Xira a Sta. Cruz
  - Nosa Señora do Carme ("O Carme")
    - San Ramón
  - Festa da Virxe de Sta. Cruz

- 1.10. Santalla de Vilaosende
  - Sta. Tareixiña do neno Xesús
  - Santa Eulalia (A Concha)
  - As flores
  - O Sagrado Corazón de Xesús (desparecida)
- 1.11. Vilaframil
  - San Lourenzo
- 1.12. Vilaselán
  - Nosa Sra. de Vilaselán (Patronais)
  - San Antonio (copatronais)
  - O Carme
- 2. Barreiros
  - 2.1. Benquerencia
    - San Pedro
    - Nosa Sra. da Candelaria
    - Festa da terceira idade
  - 2.2. Celeiro
    - Santa Cristina
    - Festa da tortilla
  - 2.3. Insua
    - Santa Ana
  - 2.4. San Cosme
    - San Cosme
    - San Esteban
    - Corpus Christi ("O Corpus")
  - 2.5. San Miguel de Reinante
    - San Miguel (patronais)
    - Feira de San Rosendo
    - Santo Estevo de Pagá
    - Festa do Emigrante
  - 2.6. San Xusto
    - San Xusto
  - 2.7. Santiago de Reinante
    - Santiago
    - Festa da pataca
  - 2.8. Vilamartín Grande
    - O Carme
  - 2.8. Vilamartín Pequeno
    - O Carme
  - 2.8. Vilamar

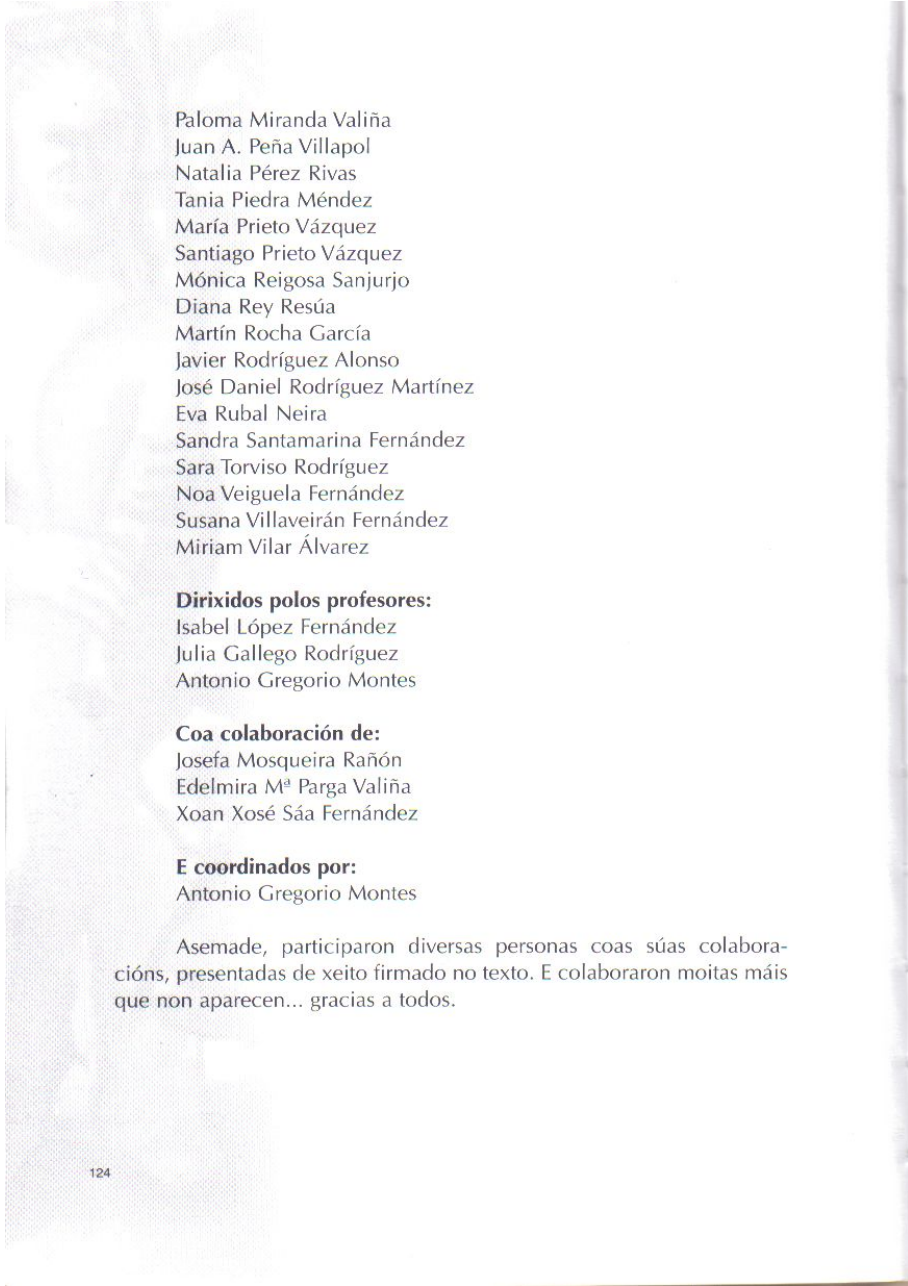
-
3. Trabada
  - San Xulián
  - Santo Rosario
  - San Bricio
  - San Marcos
  - Asunción
  - Santa María
  4. Vilanova de Lourenzá
  - San Marcial
  - San Antón
  - San Adriano
  - Santa Filomena
  - Conde Santo
  5. Mondoñedo
  - San Lucas
  - Santa Mariña
  - 5.1. Oirán
  - Os Milagres
  6. A Pontenova
  - Festa da Troita
  - 6.1 Conforto
  - Nosa Señora
  7. Riotorto
  - Santa Eulalia
- Doutras festas máis alonxadas dipóñense de datos, sen estar catalogados.

Estas páxinas foron posibles debido á participación maior ou menor de, entre outras, as seguintes persoas:

Alumnos:

Mónica Álvarez Bouso
Natalí Balsa Fernández
Nelly Bouso Gasalla
Sandra Cagigal Gómez
María del Carmen Cancio Mesa
Sonia Cao Álvarez
Raquel Carril y García-Bustelo
Marcos Casielles Alonso
Ramón Francisco Castro López
Bonet Cid Salgado
Mª Antonia Docobo Fernández
Elisa Dorrego Keiter
David Fernández Maradona
Tania Freije López
Leticia García Chao
Alberto García López
Ana García Pestaña
Carlos Gómez Pérez
Rebeca Gómez Yáñez
Ramón González Barcia
Diana Grandío Moirón
Javier Gutiérrez Alonso
Ana Belén Hermida Iglesias
Carmela Lamas Pérez
Marta Llenderozos
Xesús López Fernández
Javier López López
Vanessa López López
Ánxela López Pulpeiro
Concepción López Seijas
Fátima López Soto
Antonio Luna Jartín
Begoña Machado Prieto
Pablo Méndez Rodríguez
Alicia Méndez Santamarina

Paloma Miranda Valiña
Juan A. Peña Villapol
Natalia Pérez Rivas
Tania Piedra Méndez
María Prieto Vázquez
Santiago Prieto Vázquez
Mónica Reigosa Sanjurjo
Diana Rey Resúa
Martín Rocha García
Javier Rodríguez Alonso
José Daniel Rodríguez Martínez
Eva Rubal Neira
Sandra Santamarina Fernández
Sara Torviso Rodríguez
Noa Veiguela Fernández
Susana Villaveirán Fernández
Miriam Vilar Álvarez

Dirixidos polos profesores:

Isabel López Fernández
Julia Gallego Rodríguez
Antonio Gregorio Montes

Coa colaboración de:

Josefa Mosqueira Rañón
Edelmira Mª Parga Valiña
Xoan Xosé Súa Fernández

E coordinados por:

Antonio Gregorio Montes

Asemade, participaron diversas personas coas súas colaboracións, presentadas de xeito firmado no texto. E colaboraron moitas máis que non aparecen... gracias a todos.

Este libro se terminó
de imprimir en los
talleres de Gráficas Ribadeo
en Agosto de 2001.